מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

נעלה את ירושלים על ראש שמחתנו

אוסף פעילויות לילדי הגן
באווירה ירושלמית

תמוז תשע"ו

יוזמה ופיקוח
הגב' שושנה וויס
הגב' שולמית סעדה
הגב' ליאורה דרעי
הגב' דבורה ברוורמן
מפקחות גני ילדים - המחוז החרדי

כתיבה ועריכה
הגב' שולמית סעדה
איילת מלאכי
אחינועם הרבט

משתתפים בכתיבה
אהרון ברנדווין
אלכסנדר קבלי

מדריכות
שפרה קבלי
הילה סיידון
יונית כהן
סילביה אוחנה
עופרה בן סימון
רחלי בראל
סימה גלר
מירה ויזר
ברוריה עזאני
הדסה מורי

עיצוב גרפי
איילת מלאכי

דבר המפקחות

"הביט הקב"ה בעולם כולו ולא מצא ארץ שראויה לישראל כמו א"י . ואמרו חכמנו : א"י יושבת באמצע העולם, ירושלים באמצע א"י ובית המקדש באמצע ירושלים , ההיכל באמצע בית המקדש, הארון באמצע ההיכל ואבן השתייה לפני הארון שממנה הושתת העולם .
(תנחומא, קדושים) .

ירושלים מרכזה הרוחני של העם היהודי היושב בציון ובגולה, בירת מלכיה ועיר החזון לנביאיה, אף שחרב בית הקדש ובניה הוגלו ממנה לא חדלה ירושלים להיות מרכז חייו ושאיפותיו של עם ישראל . בכל הדורות היוותה ירושלים מרכז רוחני. "כל המתפלל בירושלים כאילו התפלל לפני כסא הכבוד ששער השמיים שם הוא ופתח פתוח לשמוע תפילה שנאמר וזה שער השמיים"(פרקי דרבי אליעזר פל"ה)
ירושלים ניחנה ביופי מיוחד שאין כמוהו בכל קצוות תבל, ריח קדושתה והניחוחות המיוחדים במינם עולים ונישאים באווירתה.

נושא ירושלים רחב מני ים, בכדי להטמיע את ערכה של ירושלים נצא למסע ברחובותיה, שווקיה, אתירה המיוחדים. נריח את קדושתה, נהנה מניחוחות מטעמיה נתפעם מנופיה ויופייה ונעלה במעלותיה.
גננת יקרה, איגדנו עבורך מידע ופעילויות מגוונות בנושא ירושלים היריעה קצרה מלהכיל

מסע נעים

*** לתשומת לבכם, החוברת מופיעה בפורמט צבעוני בדיסק המצורף**

מטרות בפיתוח הנושא

מטרת על :

להחדיר בילדים כמיהה וגעגוע לירושלים הבנויה.

מטרות לימודיות :

- לעורר את תודעת הילדים על חשיבותה וייחודה של ירושלים בתולדות ישראל בעבר ובהווה.
- הכרות במיקומה של ירושלים על פני הגלובוס ומיקומה בארץ ישראל.
- רקע ורצף כרונולוגי של היסטורית העיר ירושלים.
- הילדים במסעם יכירו מקומות חשובים בירושלים בעבר ובהווה.
- הילדים יתנסו בהבנת שורשיותם וקדושתם של מקומות חשובים בעיר באמצעות : אגדות חז"ל , שירה , סיפורים שבספרית הגן ,סיפור היסטורי מן המקורות מפי בני משפחה ואחרים.
- הילד יכיר נופים המאפיינים את העיר תוך התייחסות לצומח והחי שבטבע העיר ירושלים וסביבותיה.
- הילד ייחשף לצידה המוסיקלי של ירושלים באמצעות שירים ומנגינות נעימות שהולחנו.
- הילד ייחשף לצידה האומנותי של ירושלים באמצעות יצירה בחומרים שונים בהתבוננות בנופיה הייחודיים של העיר.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

- **תשרי** עבודת כהן-גדול ביום הכיפורים
- **חשוון** עליה לרגל בחג הסוכות
  שמחת בית השואבה בירושלים
- **כסלו** בז' בחשון שואלים על הגשמים. לאחר ששבו עולי הרגל לביתם
- **טבת** נס חנוכה ארע במקדש, בירושלים
- **שבט** בעשרה בטבת שם נבוכדנצר מצור על העיר ירושלים
- **אדר** ט"ו בשבט - ראש השנה למעשרות. מעשר שני נאכל בקדושה בעיר ירושלים
- **ניסן** סיפור המגילה ארע כשבני ישראל לא היו בירושלים
  באחד באדר משמיעים על השקלים
- **אייר** קרבן פסח נאכל בקדושה בירושלים
  בחג הפסח עולים לרגל לירושלים
  הקרבת קורבן העומר
  בי"ד באייר פסח שני שקרבנו נאכל בירושלים
- **סיון** העלייה לרגל, הבאת ביכורים ושתי הלחם כולם בעיר ירושלים
- **תמוז** הובקעה החומה של העיר ירושלים
- **אב** חרב המקדש
- **אלול** עקדת יצחק

אבני דרך בהיסטוריה של ירושלים

בבואינו לשרטט נקודות-ציון משמעותיות בהיסטוריה של ירושלים אנו נתקלים בשפע עצום של חומר שמתפרס על פני אלפי שנים. דומה כי אין עוד עיר בעולם שיצרה שפע היסטורי כזה כמו ירושלים. גם היסטוריה רוחנית, גם היסטוריה מדינית. מלבד זאת ירושלים היא לא רק עיר, ירושלים היא מסר. ירושלים היא עיר שמצודתה הרוחנית פרוסה על פני העולם כולו והיא מהווה מאז ועד עתה מוקד השראה עולמי.

ירושלים המקראית מוכרת לנו כבר מתקופתו של אברהם אבינו. פעמיים נזכרת ירושלים בתורה. שתיהן בספר בראשית; בשתיהן אברהם אבינו הוא במרכז המאורע. בפעם הראשונה הוא נפגש עם מלכי-צדק מלך שלם (ירושלים - שהייתה נקראת אז "שלם") לאחר נצחונו במלחמת ה"מלכים" (בראשית י"ד). בפעם השנייה הוא הקריב בה, בהר המוריה, את האיל תחת בנו, ("עקידת יצחק" - שם כ"ב). [נציין עוד כי למעשה בריאת העולם התחילה, על-פי המקורות, מ"אבן השתיה". סלע זה נמצא בהר הבית בירושלים - הוא הר המוריה, במקום שבו היה קודש הקודשים של בית-המקדש.]

תקופת הבית הראשון

בתקופה מאוחרת יותר הפכה ירושלים למרכז החיים הרוחניים של עם ישראל. הדבר התחיל בתקופתו של דוד המלך שכבש את העיר והפכה לעיר בירתו. הוא אף הביא לשם את "ארון ברית ה'" (שמואל ב, פרקים ו-ז). בנו - שלמה המלך בנה בה את בית המקדש הראשון. בניית הבית ארכה כשבע שנים. בית המקדש היה המרכז הרוחני של עם ישראל, בו שרתה השכינה, והמקום היה בית לעבודת ה' ולהקרבת הקרבנות. העיר הפכה לבירת "ממלכת ישראל" (מלכים א פרקים ו-ז). לאחר מות שלמה עם התפלגות ממלכת ישראל לשתים נותרה ירושלים בירת "ממלכת יהודה". הבית הראשון היה קיים כארבע מאות ועשר שנים עד לחורבנו ע"י נבוכדנצר מלך בבל.
לאחר חורבן ממלכת יהודה ובית המקדש הראשון הוגלו רבים מתושבי הארץ לבבל. בית המקדש השני הוקם לאחר כשבעים שנה בסיועו של כורש מלך פרס שירש את בבל. הוא התיר לגולים היהודים לשוב למולדתם ולבנות את בית המקדש בירושלים ("הכרזת כורש") ואף סייע להם בכסף מאוצרותיו. "שבי ציון" החזירו לירושלים כלי זהב וכסף של בית המקדש שלקח נבוכדנצר לבבל והחלו לשקם את הריסות העיר והמקדש. בראשם עמד זרובבל. כעבור שנה עלה גם עזרא הסופר מבבל לירושלים בראש שיירה גדולה של שבי ציון, לאחר שהוא קיבל סמכויות נרחבות מידי כורש. כמה שנים אחריו בא לארץ נחמיה שהתמנה למושל מטעם המלך והחל לבנות את חומות ירושלים.

תקופת הבית השני

גם בתקופת הבית השני עמד בית המקדש במרכז חיי העם. אולם בניגוד לתקופת הבית הראשון, לא היה מלך בישראל ולא היו נביאים. לעם ישראל נותרו רק הכוהנים והמקדש. בית המקדש היה המרכז הרוחני והציבורי, וגם השליטים הזרים כגון כורש מלך בבל, אנטיוכוס השלישי ויוליוס קיסר - הכירו במעמדו המיוחד והעניקו ליהודים זכויות מיוחדות עליו.
חז"ל מונים מספר חילוקים בסיסיים בין הבית הראשון לבית השני. "חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני. ואלו הן ארון וכפורת וכרובים (כלים אילו חסרו בבית השני), אש (שירדה מן השמים רק בבית הראשון), שכינה (ששרתה ברמה גבוהה יותר בבית הראשון), ורוח הקודש (נבואה), ואורים ותומים" (בבלי יומא כא, ב).

בתקופה מאוחרת יותר שכלל ופיאר המלך הורדוס את בניין הבית השני עד כדי שחז"ל אמרו כי "מי שלא ראה בניין הורדוס לא ראה בניין מפואר מעולם" (בבלי סוכה נא, ב).
בתקופת הבית השני עלה אנטיוכוס ה-4 אפיפנס על כס המלכות והוא החל לכפות התייוונות ביהודה ובירושלים. היונים העמידו צלם בהיכל וכפו על היהודים פולחנים אליליים. הכהן מתתיהו לבית חשמונאי קרא את העם למרד וכעבור כ-3 שנים כבשו המורדים את הר הבית וטיהרו את בית המקדש ("נס חנוכה"). בתקופת מלכות בית חשמונאי המשיכה ירושלים לשמש כבירת יהודה העצמאית.
מלכותם של החשמונאים התקיימה מעל למאה שנה. אולם בסופה ובעקבות פילוגים בין צאצאי בית חשמונאי, הפכה יהודה למדינת חסות של רומי.

בשלהי ימי הבית השני פרץ "המרד הגדול". החיל הרומאי שהיה מוצב בירושלים הושמד והצבא הרומאי שנשלח לירושלים נסוג בלחץ המורדים. קיסרות רומא לא השלימה עם מצב זה. המצביא הרומאי אספסיינוס פלש לגליל בראש 60,000 חיילים והמורדים היהודים נסוגו והתבצרו בירושלים. הצבא הרומי כבש את העיר החדשה שמחוץ לחומות והטיל מצור על העיר ב' בטבת. אספסיינוס שב לרומא והוכתר לקיסר האימפריה, בנו טיטוס המשיך במצור. ב"ז בתמוז בטל קורבן התמיד בבית המקדש מהעדר צאן בעיר. החומה הובקעה ובט' באב נחרב הבית השני. רוב תושבי העיר ומגיניה נטבחו, וחלק גדול מן הנותרים הוגלו. הבית השני היה קיים כארבע מאות ועשרים שנה.
בתקופה מאוחרת יותר הוחרבה ירושלים עוד יותר ע"י הרומאים. היה זה בתקופת פרוץ מרד "בר כוכבא". מרד זה שכוון נגד הרומאים דוכא באכזריות רבה. יהודי מחוז יהודה נטבחו. או אז הרסו הרומאים את ירושלים עד היסוד, חרשוה וזרעוה מלח ועל חורבותיה הקימו עיר רומית ושמה "איליה קפיטולניה". על הר הבית בנו היכל והעמידו פסל לכבוד הקיסר אדריאנוס. ישיבת יהודים בירושלים נאסרה.

חורבנה של ירושלים נחקק בזכרון העם לדורות-עולם. תקנות רבות נתקנו לזכרה של ירושלים ולזכר חורבנה. דוגמת התקנה של שיור 'אמה על אמה' בלתי מסוידת בבית, וכן תקנות רבות נוספות. כמו"כ נתקנו ארבעה צומות במהלך ימי השנה שכולם קשורים לאירועים סביב חורבן הבית כשהשיא הוא בתשעה באב - יום חורבנם של שני בתי המקדש. גם בתפילה נקבעו ברכות ובקשות רבות לבקשת בניינה של ירושלים ביניהם: "ולירושלים עירך ברחמים תשוב", "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים", ועוד רבות.
בכל שנות גלותם ערגו היהודים, ייחלו וציפו לבניינה של ירושלים.

הפליא לשורר רבינו יהודה הלוי:

לִבִּי בְמִזְרָח וְאָנֹכִי בְּסוֹף מַעֲרָב,
אֵיךְ אֶטְעֲמָה אֵת אֲשֶׁר אֹכַל וְאֵיךְ יֶעֱרָב?
אֵיכָה אֲשַׁלֵּם נְדָרַי וֶאֱסָרַי, בְּעוֹד
צִיּוֹן בְּחָבֶל אֱדוֹם וַאֲנִי בְּכֶבֶל עֲרָב
יֵקַל בְּעֵינַי עֲזֹב כָּל טוּב סְפָרַד, כְּמוֹ
יֵקַר בְּעֵינַי רְאוֹת עַפְרוֹת דְּבִיר נֶחֱרָב.

כל אילו ועוד ליוו ומלווים את היהודים בכל שנות גלותם. ירושלים אמנם נחרבה פיזית אולם היא חיה וקיימת בליבותיהם של בני העם כולו.
מאז חורבן הבית ועד ימינו אנו עברה ירושלים גלגולים רבים, היא עברה "מיד ליד" ושלטו בה עמים רבים. נציין את השתלשלותם של הממלכות השונות בעיר בקצרה.
התקופה הביזנטית - הביזנטים השתלטו על ארצות המזרח וא"י בכללן בשת ד'פ"ד. בזמנם הוכרזה ירושלים כ"קדושה" לנצרות ונאסרה שם ישיבת יהודים.

התקופה הפרסית והערבית

החל משנת ד'שע"ד כבשו הפרסים והערבים את העיר. הם התירו ישיבה יהודית בעיר ובתקופת שלטונם הייתה בעיר קהילה יהודית קטנה. מספרם נאמד בכמה מאות משפחות.
בסוף שלטונם של הערבים הסתמנה חלוקת העיר לרבעים. הרובע היהודי התגבש בצפון-מזרח העיר העתיקה בנוסף על השכונה היהודית הישנה שליד הר-הבית.

הצלבנים

כשהצלבנים כבשו את ירושלים בקיץ ד'תתנ"ט הם טבחו את רוב תושביה לרבות היהודים. הם אף העלו באש את המקומות הקדושים ליהודים ולמוסלמים. חלק מן היהודים נלקחו בשבי ונמכרו לעבדים במדינות אירופה ומצרים, חלקם נפדו ע"י יהודי המקום.

צאלח א-דין

כשכבש צאלח א-דין את ירושלים בשנת ד'תתקמ"ז התחדש הישוב היהודי בעיר. כמה עשרות שנים לאחר מכן התיישבו בעיר קבוצה שעלתה לארץ מנכבדי צרפת ואנגליה אולם הם לא החזיקו בה זמן רב בגלל קשיי הקיום בה וכן בגלל המלחמות החוזרות ונשנות שבהן עברה ירושלים מ"יד ליד" של כובשים שונים.

עליית הרמב"ן

בשנת ה'כ"ז הגיע הרמב"ן לירושלים ומצא בה 2 אחים יהודים בלבד. הוא פעל לחידוש היישוב היהודי בעיר ובאחת מחורבותיה הקים בית-כנסת שהיה יחיד בעיר במשך כ250 שנה. כן ייסד שם ישיבה. למרות שהרמב"ן עצמו עקר מאוחר יותר לעכו, אולם מאז ועד לימינו התקיים ישוב יהודי רצוף בעיר. מיקומו של הרובע היהודי בעיר העתיקה נקבע בחלקה הדרומי, במדרון שמול הר הבית.
במהלך כל השנים הללו היו כמה תקופות של "פריחה" יחסית ליישוב היהודי הודות לעלייתם של גדולי תורה וקבוצות שונות. נציין את הבולטים שבהם: עליית רבינו עובדיה מברטנורה, אחר גירוש ספרד - כשרבים מהמגורשים עלו לי-ם, ועוד.
קיבוץ היהודים נחלק אט אט לקהילות שונות כשהמרכזיות שבהם היו ה"ווותיקים", קהילת יוצאי צפון-אפריקה וקהילת יוצאי אשכנז.
באותה תקופה יצאו שד"רים (שלוחא דרבנן) למסעות בחו"ל ע"מ לגייס תמיכה מיהודי העולם להחזקתו של היישוב היהודי בעיר.

הכיבוש הטורקי

בשנת ה'רע"ו הודות לכיבוש הטורקי נפתחה תקופה מחודשת בתולדות היישוב היהודי בעיר. מספר היהודים גדל והלך. הוקמו בעיר ישיבות חשובות ות"ח רבים קבעו בה את מושבם. רבנים חשובים כיהנו ברבנות העיר. ביניהם הראשון שהוכתר בתואר ה"ראשון לציון" רבי אברהם יצחקי (תוארם של הרבנים הספרדיים הראשיים עד ימינו). הקהילה האשכנזית התחדשה אף היא זמנית עם עלייתו של ר' יהודה החסיד מפולין בראשות קבוצה של מאות יהודים. הם רכשו את השטח שעליו הוקמה לימים "חורבת ר' יהודה החסיד" והקימו בו 40 יחידות מגורים.

מרכזים נוספים הוקמו בשנים מאוחרות יותר ע"י גדולי תורה נוספים. ביניהם רבי חיים בן עטר בעל ה"אור החיים" הק', נוסדה ישיבת המקובלים "בית אל" ע"י רבי גדליה חיון מעולי טורקיה. בישיבה זו הסתופפו - בין היתר - הרש"ש שעלה מתימן והחיד"א.

בשנת ה'תקע"ב עברו לעיר "פרושים" ותלמידי הגר"א שברחו ממגיפה בגליל. הם ייסדו בית כנסת קטן משלהם בראשות רבי ישראל משקלוב בעל "פאת השולחן".

קהילות נוספות התיישבו בעיר בשנים מאוחרות יותר. ביניהם: קהילת חב"ד, קהילות חסידיות מגליציה, ועוד. אחריהם באו ר' שמואל מסלנט שבמשך השנים היה למנהיג הקהילות האשכנזיות בעיר. בשנים מאוחרות יותר עלו לעיר רבי יוסף חיים זוננפלד ורבי יהושע לייב דיסקין ("הרב מבריסק") שהטביעו אף הם את חותמם על החיים היהודיים בעיר.

בשל הצפיפות הרבה ברובע היהודי החלו תושבים יהודיים רבים לרכוש זכויות ברבעים הסמוכים ולאחר מכן פעלו להקמת שכונות יהודיות מחוץ לחומה בעזרתו של השר משה מונטיפיורי. בין המפורסמות שבהם: משכנות שאננים, ימין משה, מחנה ישראל, נחלת שבעה, מאה שערים ועוד.

השלטון הבריטי

בתקופת השלטון הבריטי הוסיפה ירושלים להיות מרכז היישוב היהודי בא"י. מוסדות חינוך הורחבו וחדשים נפתחו. ביניהם ישיבת "חברון" שעברה לעיר אחר מאורעות תרפ"ט.

הקמת המדינה

בעקבות ההכרזה על הקמת מדינת ישראל בה' באייר ה'תש"ח פלשו מדינות ערב לשטחה של מדינת היהודים. בזמן המלחמה שנקראה "מלחמת העצמאות" התחוללו קרבות קשים בירושלים ובסביבתה. הרובע היהודי בעיר העתיקה נכבש ע"י הערבים. השכונות היהודיות הושמו במצור. למרות שהצבא היהודי הצליח לפרוץ את המצור ע"י פריצת דרך חדשה בין ההרים - "דרך בורמה" ולאחר מכן שחרור השכונות היהודיות, בסופה של המלחמה נותרו העיר העתיקה, הר הזיתים, ושכונות אחדות במזרח י-ם בידי ממלכת ירדן.

מלחמת "ששת הימים"

בשנת ה'תשכ"ז נכבש מחדש כל שטחה של ירושלים ע"י הצבא היהודי והעיר אוחדה ונמצאה שוב תחת שלטון יהודי מלא.

נתוני ההתיישבות בירושלים כיום - לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) נכון לדצמבר 2014, מתגוררים בירושלים 849,782 תושבים.

בשנת 2011 גרו בירושלים 801,000 תושבים (כ-10% מכלל תושבי ישראל), מתוכם 497,000 תושבים יהודים, 281,000 תושבים מוסלמים, 15,000 תושבים נוצרים וכ-10,000 מוגדרים כתושבים חסרי סיווג דתי. בכך מהווה ירושלים את העיר הגדולה בישראל גם כשמביאים בחשבון רק את תושביה היהודיים.

קבוצות האוכלוסייה השונות בעיר מחולקות באופן כללי על פי אזורי מגוריהן: מזרח וצפון מזרח ירושלים מאוכלסות בעיקר על ידי ערבים. בשכונות שמצפון לרחוב יפו, חלק משכונת רמות ושכונת הר נוף מתגוררת אוכלוסייה חרדית, ובמרכז, מערב ודרום העיר וברוב השכונות הפרבריות סביבה מתגוררת אוכלוסייה יהודית "כללית".

תפילתנו ותחינתנו כי השכינה תשוב לשכון בירושלים עיר הקודש. בית המקדש ייבנה בב"א, ונזכה לחידוש העבודה בבית הגדול והקדוש שנקרא שמו ית' עליו. אמן ואמן.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

מבריאת העולם עד דוד המלך

הר המוריה-הר הבית
בריאת העולם התחילה, על-פי המקורות, מ"אבן השתיה".
סלע זה נמצא בהר הבית בירושלים - הוא
הר המוריה במקום שבו היה קודש הקודשים של בית-המקדש.
בית המקדש יבנה במקום זה, שנעקד עליו יצחק, מזבח קבוע, להקריב עליו קורבנות.

המקום אשר יבחר ה'

בני-ישראל ירדו לגלות מצרים. משה רבנו נשלח להעלותם ממצרים, כעבור
ארבעים שנות נדודים במדבר, הגיעו לארץ-ישראל עם יהושע בן-נון.
אלוקים בחר לשכן את שכינתו בירושלים, על כן היא נקראת "עיר האלוקים" ירושלים אינה מופיעה
בתורה בשמה, אלא ברמז: "המקום אשר יבחר ה אלוקיך לשכן את שמו שם"[דברים טז,ו]

תקופת בית ראשון
כיבוש ירושלים בידי דוד

לאחר כיבוש יהושע, נותרה ירושלים מובלעת כנענית עצמאית. כאשר הומלך דוד למלך, לפני כשלושת אלפים שנה,
הכשיר את הר המוריה לבנית בית-המקדש. הוא כבש את ירושלים מהיבוסי, והכריז עליה כבירה הראשונה של עם ישראל.
דוד קנה את הר המוריה מארנן היבוסי, דוד המלך בנה במקום מזבח, והכריז שזה יהיה המקום הקבוע להקרבת הקורבנות.
בעיר דוד נמצאו שרידים מועטים מתקופת דוד וימי המלוכה.

בנית המקדש

כעבור חמישים שנה בנה שם שלמה המלך, בנו של דוד את בית-המקדש הראשון בראש הר המוריה.על-פי המקורות,
במעמד חנוכת הבית ירדה אש מן השמים על המזבח סימן לשכינת אלוקים שירדה למקדש.

סוף בית ראשון וגלות בבל

כ-400 שנים עברו מאז שניבנה בית-המקדש הראשון ועד שהחריבו אותו הבבלים. חורבן בית-המקדש הראשון מתואר
בסוף ספר מלכים ב'. נבוכדנצר מלך בבל וחייליו פרצו את חומות ירושלים לאחר מצור שנמשך שלוש שנים. בתשעה באב
בשנת 586 לפני הספירה, החריבו את בית-המקדש וגרשו את תושבי ממלכת יהודה לבבל, לגלות שנמשכה שבעים שנה.

תקופת בית שני

שבעים שנה לאחר חורבן בית-המקדש הראשון הקימו שבי ציון בהנהגת עזרה ונחמיה את בית- המקדש השני. בשלב
הראשון שיקמו את המזבח מהריסותיו, אחר-כך בנו את בית-המקדש ולבסוף הקימו חומה מסביב להר הבית ולעיר דוד.
בית-המקדש השני היה צנוע ביחס לבית-המקדש הראשון ופחות מפואר ממנו.

ימי הורדוס והרחבות המקדש

הורדוס מלך בירושלים מטעם הרומאים. בתקופה זו הרחיב את הר הבית, בנה מחדש את בית- המקדש והפך אותו למבנה פאר, שעליו נאמר: "מי שלא ראה בית-המקדש בבניינו, לא ראה בניין מפואר מעולם"[גמרא במסכת סוכה] העיר ירושלים התרחבה מאד בתקופה הרומית. מעיר קטנה וחרבה בתקופת ימי בית שני הייתה לעיר גדולה, רחובות רחבים, שווקים, חנויות, מבני ציבור ובתים פרטיים. המוני עולי רגל שפקדו אותה שלוש פעמים בשנה תרמו לשיפור מעמדה של ירושלים וחשיבותה בעולם.

חורבן המקדש וגלות ירושלים

בשנת 66 לספירה התחילו היהודים למרוד ברומאים. אספסינוס הקיסר ובנו טיטוס נשלחו ע"מ לדכא את המרד. בשנת 70 בתשעה באב, כבש טיטוס את ירושלים, החריב את ביהמ"ק השני והיגלה את היהודים לרומא, את כלי המקדש לקח עמו. ירושלים נשלטה בידי שלטונות רבים, ביניהם: הביזנטים, המוסלמים, צלבנים, עותמניים ועוד.

תקופת היציאה מן החומות

במהלך שלטונם של הטורכים בירושלים, השתפר מעמדם של היהודים, השלטון הכיר בראשון לציון כנציגה הרישמי של הקהילה היהודית. תנאי המחיה עדיין היו קשים, חסרו דירות למגורים, אמצעי הפרנסה היו דלים ומצבם הכלכלי היה קשה.

נדבנים מירושלים וביניהם סר משה מונטיפיורי האנגלי נחלצו לעזרת תושבי ירושלים. בשנת 1860 יזם מונטיפיורי את הקמת השכונה היהודית הראשונה מחוץ לחומות העיר "משכנות שאננים". תחילה סרבו משפחות יהודיות להתיישב במשכנות שאננים מפחד השודדים בלילה ועל כן הציע מונטיפיורי לשלם לכל מי שיסכים לגור מחוץ לחומות. הוא גם הקים ליד השכונה תחנת קמח כדי שיהיה לתושבים מקום עבודה. בתקופה זו החלו גם גופים אירופאים לבנות מחוץ לחומות העיר ואף נסללה הדרך הראשונה מיפו לירושלים. בעקבות "משכנות שאננים" קמו עשרות שכונות יהודיות שונות בעיקר מצפון מערב לעיר העתיקה.

"ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים"..

פריסת נושא לפי תחומי הדעת

יחידות תוכן ונושאים	אוריינות	חשיבה חשבונית	מוטוריקה והתמצאות במרחב
מושגים: **עיר בירה**- מהי עיר בירה? שיח על ערי בירה בעולם **סמל העיר**- מדוע צריך סמל, חשיפה לייצוג סמלים נוספים. שבחה וחשיבותה של ירושלים בכל העולם. יופייה של ירושלים.	**פסוקים הקשורים לירושלים-** "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" "ולירושלים עירך ברחמים תשוב" " ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו" " ירושלים הרים סביב לה" " שבחי ירושלים את ד' הללי אלוקיך ציון" **שירים:** "ירושלים של זהב" "אם אשכחך ירושלים" "ירושלים אורו של עולם" "שיבנה בית המקדש" "ירושלים שבלב" "רחם"	**מניית אלמנטים בתמונה** הצגת תמונה של דמויות מתפללות בכותל. הילדים יתבוננו בתמונה ויימנו בה אלמנטים שונים כגון, מספר האנשים ומספר הנשים שבתמונה. לאחר מכן יתעדו הילדים את הנושא על ידי גזירה והדבקה של דמויות שונות מתוך עלונים, לפי מספר נתון והדבקתם על גבי ציור של כותל שציירו.	**מרכז תכנון ובניה**- ניתן להוסיף חפצים שונים שניתן בעזרתם לבנות דגמים של בתים בירושלים, כמו גלילים בגדלים שונים, קופסאות, פקקים, בדים ,שטיחים וחבלים. ניתן לגוון ולצפות את החפצים בניירות בצבעים שונים כמו, בנייר כסף, נייר מוזהב, בנייר אדום שישמש לבניית גגות ועוד. **מרכז אומנות** - ציור והעתקת סמל העיר ירושלים לצביעה והדגשת המילה ירושלים וכן פסוקים המופיעים בהם שמות ירושלים או המאפיינים את העיר.
שמות העיר ירושלים ומשמעותם- עיר הקודש, עיר דוד, עיר הנצח, עיר שלום, קריה יפיפייה, עיר החומות	**הכרת האותיות של המילה** **י- ר-ו-ש-ל-י-ם** הילדים יזהו וישימו את האותיות. לוטו צליל פותח העתקת המילה ירושלים חריזה: נצח-מצח, ירושלים-אפרים בירה-דירה..	**משחק מסלול** **מי יגיע ראשון לירושלים?** הילדים יטילו קובייה ויצעדו במסלול לפי המספר הנתון. הילד שיגיע ראשון לירושלים (לסוף המסלול) יוכרז כמנצח.	**יוצרים "ירושלים"** גזירה והדבקה חופשית של ניירות חן בצבעי ירוק חום צהוב זהב ואדום בצורת בתי ירושלים והחומות **ירושלים בשלג** יצירת העיר המושלגת בעזרת מגוון חומרים בהם ניתן להשתמש כשלג כמו צמר גפן, פתיתי קלקר לבן ועוד..
אתרים בירושלים הכותל, הרובע היהודי, חורבת ר' יהודה החסיד. עיר דוד קבר דוד המלך. טחנת הקמח, שוק מחנה יהודה, מגדל דוד, גן החיות התנ"כי, גן הפעמון, שכונות בירושלים, ועוד	**באילו אתרים בקרתי בירושלים?** הצגת השאלה על גבי לוח "מי בא לגן" הילדים יניחו את שמם מעל לתמונות האתרים המוצגים. הילדים ישתפו עם תמונות מאתרים שביקרו בירושלים ויספרו סיפור בעקבות הביקור **מה אבקש מה' ליד הכותל?** כתיבת פתק בקשה ותפילה	**צורות גיאומטריות** הכרות עם גופים תלת ממדיים במבני ירושלים ושיומם.	**מרכז תכנון ובניה** בניית הכותל בגן מקוביות וקופסאות שונות. ניתן להוסיף דמויות מתפללים מבובות קטנות. **מרכז אומנות** ציור וצביעה בפנדה אבני ירושלים יצירת אבני הכותל מעיסת נייר וצביעה בגואש העתקת צורת המבנים

	והצמדתו לכותל שייקימו הילדים בגן. **מרכז הספר** סיפור "הסולטן סולימן" גילויו של הכותל המערבי		בירושלים. גגות- כיפה החלונות מקומרים וצמחייה.
שמות שערי ירושלים שער יפו, שער הפרחים, שער הרחמים, שער ציון, שער האריות, שער שכם, השער החדש, שער האשפות. **חומת ירושלים** מהי חומה, מדוע נבנתה **ירושלים במקורות** מנהגים זכר לחורבן: בחתונה, בתפילה, בבניית בית חדש. **הרי ירושלים** ירושלים הרים סביב לה-הר הזיתים הר המוריה הר הצופים על שם מה? קידוש החודש בעבר ע"י הדלקת המשואות על ההרים בירושלים לכל ארץ ישראל **אפיון בנית הבתים** האבן. החלונות, קימורי הגגות.	**התמצאות במפה** הכרת מפת ארץ ישראל וזיהוי עיר הבירה. הכרת מפת העיר ירושלים ואיתור מקומות ואתרים בה. **מילוני ירושלים** כתיבת מילון הא-ב- בנושא ירושלים: מה מזכירה לכם המילה ירושלים? נכתוב את תשובות הילדים והילדים ייצרו מילון לפי סדר הא-ב לדוגמא: **א**-אריאל, **ב**- בירה, בית המקדש, **ג**- גיחון **סיפור סגירת שער הרחמים** מדוע נאטם שער זה?	**משחק מסלול** תמונות השערים המובילים לתמונה אמצעית על הלוח לבית המקדש (בעזרת קוביה וחיילים).	**"לצאת ולהיכנס בשערים"- משחק בתנועה** הילדים יעמדו במעגל ויחברו ידיים באופן שייצרו צורת שער. אחד הילדים יעבור בין השערים ויבחר ילדים נוספים להצטרף אליו. **בניית דגם** של חומה ושערים מקוביות בנייה בקרטון בחצר הגן. **כל הדרכים מובילות לירושלים.** הכנת שבילים ע' אבנים קטנות וגדולות מהמצוי בחצר. **יצירה בשימוש חוזר** גלילים, קופסאות ריקות, עטיפות, עיתונים וקרטונים. הילדים יבנו דגם תלת ממדי של העיר.
ידע ההיסטורי ירושלים במקורות- הר המוריה, עקדת יצחק, חלום יעקב, דוד המלך, בית המקדש, עליה לרגל שמחת בית השואבה. ביכורים. מאז ועד היום - הכמיהה לירושלים בכל הדורות.	**מודעות פונולוגית** חלוקת מילה להברות וצלילים: י-ר-ו-ש-ל-ים, כ-ת-ל, חו-מ-ה, ש-ע-ר-ים... **הכנת שירון של שירי ירושלים**		**"בונים" את בית המקדש** יצירה קולקטיבית של דגם בית המקדש **בעקבות אומנים** התבוננות ביצירות אומנים שציירו את ירושלים מכל מיני זוויות בטכניקות שונות. ויצירה חופשית בעקבותיהם.
העיר העתיקה רובעי העיר **העיר החדשה** שכונות בירושלים היציאה מחוץ לחומות, בניית העיר, השיבה לירושלים,	**פיתוח שפתי** יחיד ורבים בנושא ירושלים: שער-שערים, חומה- חומות, כותל-כתלים, שוק-שווקים, גג-גגות, מגדל- מגדלים.	**בניית העיר ירושלים לפי דגם חשבוני** נניח בסלסלה חיתוכים של בתים, כיפות, עצים, שערים, חומות. הילדים יתבוננו בדגם וייציבו על הלוח לפי הכמות הנתונה.	**הצגת תמונות של אתרים מירושלים** פיתוח שיח ודיון בעקבותיהם ולאחר מכן יצירה בהשראתם.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

מרכז בגן בנושא ירושלים

רבות סופר ודובר על חוכמתם של אנשי ירושלים ובעיקר על ילדי ירושלים, שהיו פיקחים באופן מיוחד. נראה שחוש ההומור והפיקחות סייעו לילדי ירושלים לצלוח גם תקופות קשות שעברו על העיר במשך ההיסטוריה.
בתקופת הילדות, כמו גם בבגרות, ניתן לראות שההומור הוא דרך להתמודדות עם הדברים שהאדם מעוניין לשלוט בהם. כגון: מה מצחיק ילד שרק למד ללכת? נפילה! בשנות הילדות שואפים הילדים לשלוט בשפה, על כן מילים חסרות משמעות הופכות למקור הנאה, אנו משחקים עם דברים כדי ללמוד עליהם ואנו 'משחקים' עם השפה עצמה כדי ללמוד אותה.
הומור מטפח ומעודד חשיבה יצירתית ומבט שונה ולא מקובע. ילדים מתחילים לספר בדיחות בגיל 3-6 לעיתים מתוך מודעות שזהו חידוד לשוני ולעיתים מתוך חוסר המקובעות החברתית והלשונית הגורמים לשיחותיהם להפוך לבדיחות ולחידודי לשון ואז עפ"י תגובת המבוגר הילד קולט שנאמרה פה בדיחה וכך מבין את המציאות ואת מבנה ההומור. ההומור מאפשר לילדים לחקור ולהתמודד עם נושאים טעונים רגשית או שמהווים מקור לחרדה. סיפורי ילדים רבים נכתבו בדרך זו של התמודדות. אין זה מפתיע שהומור, אף שהינו לעיתים שטותי, בגיל הזה הינו אוניברסלי בין קבוצת הילדים בגיל זה.

בעת לימוד על העיר ירושלים, ההיסטוריה המיוחדת שלה, מבניה יוצאי הדופן ואנשיה המורמים מעם, זוהי הזדמנות מצויינת ללמד גם על חוכמתם של ילדי ירושלים ולפתח נושא זה של הומור ופיקחות בקרב הילדים.

מה במרכז?

תחילה תספר הגננת את סיפורי חוכמת ילדי ירושלים המובאים רבות במקורותינו, הילדים ימחישו את הסיפורים במגוון דרכים: הצגה, יצירה: ציורים, בובות תיאטרון וכו'.

הגננת תספר לילדים ש"עשרה קבין של חכמה ירדו לעולם ותשעה נטלה ארץ ישראל",
הגננת תכין עם הילדים מרכז "חכמת ילדי הגן".
במרכז יהיו גם יצירות הילדים על חכמת ילדי ירושלים ובכל פעם שילד יאמר חכמה או חידוד לשון בגן, הגננת תכתוב זאת והילד יצייר זאת או יכין יצירה הממחישה זאת.

הילדים יביאו מהבית פתקים של חוכמות, גם אותם תקריא הגננת ותסביר לילדים והילד שהביא את הפתק מוזמן ליצור בנושא.
כך נפתח בילדים שיח שיצור יצירתיות וחוסר קיבעון מחד והבנת השפה באופן מעמיק, מאידך. הבנת ההומור תורם לפיתוח יכולות קוגניטיביות ולהבנה חברתית ומוסיף שמחה והנאה בגן.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

שיח רגשי בקבוצה,
בעקבות מדרש תמונה סיטואציה או אובייקט

קסם בירושלים: פינה מזמינה לישיבה נינוחה ובה פעילות ושיח רגשי בלווי מדרש תמונה ואובייקטים חזותיים מירושלים, במוקד הגננת תעלה לדיון ושיח את אחד מהערכים הרגשות והאובייקטים המוצגים בקבוצה.
השיחה תערך בתיווך הגננת ובה ישוחחו יציגו ויביעו בדרכים שונות את תחושותיהם והרגשתם בהקשר לאובייקט או לתמונה.
לפניכם הצעה לשאלות לדיון, שנבנו בהדרגתיות - מהקל אל הכבד ומהכלל אל הפרט. לתשומת לבכם, אין חובה לשאול את כולן.

מפגש 1

הנושא: תפילה

מהי תפילה? למי אנחנו מתפללים? מדוע אנחנו מתפללים? איזה סוגי תפילות אתם מכירים? איפה מתפללים? פרטו מקומות לתפילה? איך מתפללים? מה מרגישים כשמתפללים? האם תפילה היא רק בסידור? האם אפשר להתפלל גם מהלב במילים שלנו?
על מה אנחנו מתפללים? ספרו על תפילה שלכם? מה הכוח של התפילה? תפילה היא כמו...? על מה עם ישראל מתפלל בקשר לירושלים? כמה זמן עם ישראל מתפלל ומייחל לבניין ירושלים ובית המקדש? אלו תפילות אתם מכירים שקשורות לירושלים ולבית המקדש? איזו תפילה יש בלב שלכם בקשר לירושלים? מה אתם מרגישים כשאתם מתפללים על בניין ירושלים ובית המקדש?

לסיום:
בואו נחבר תפילה שלנו לבניין ירושלים ובית המקדש, מתוך הלב, מה אנחנו מרגישים ומבקשים מהקב"ה בעניין ירושלים?

מפגש 2

הנושא: געגוע

מהו געגוע? למי או למה (בשווא) מתגעגעים?
האם אפשר להתגעגע למשהו שלא מכירים?
מדוע אנחנו מתגעגעים? מה מרגישים בלב כשמתגעגעים?
מתי התגעגעתם למשהו או למישהו? איך הרגשתם?
מה עשיתם כאשר הרגשתם געגוע? געגוע בשבילי הוא כמו...?
אתם מכירים עוד מילים נרדפות לגעגוע?
למה עם ישראל מתגעגע? כמה זמן?
מה היה בירושלים לפני אלפיים שנה?
מה אנחנו מרגישים כשאנחנו מתגעגעים לירושלים הבנויה ולבית המקדש? האם אנחנו יכולים לעשות משהו בשביל שירושלים תיבנה? מה אנחנו עושים כדי לבנות את ירושלים ואת בית המקדש?

לסיום:
מה אני באופן אישי מרגיש עכשיו אחרי שדיברנו על הגעגוע?
ומה אני רוצה לעשות עכשיו בעקבות השיחה?

מפגש 3

הנושא: תקוה

מהי תקווה? למה (בשווא) אנחנו מקווים? מדוע אנחנו מקווים?
מה ההיפך של תקווה? ולמה אנחנו לא מתייאשים?
מה אנחנו מרגישים בלב כשאנחנו מקווים?
האם אתם מכירים מילים נרדפות לתקווה?
מה עוזר לנו להמשיך לקוות ולא להתייאש?
האם קרה לך שקיות למשהו? ספרו לנו על זה?
מה עשיתם כאשר הרגשתם תקווה?
תקווה בשבילי היא כמו...? למה עם ישראל מקווה?
כמה זמן אנחנו מקווים שירושלים תיבנה?
מה עוזר לנו להמשיך ולקוות לבניין ירושלים ובית המקדש ולא להתייאש?
האם אנחנו יכולים לעשות משהו כדי לקרב את התקווה שתתממש? מה אנחנו יכולים לעשות כדי לממש את התקווה?

לסיום:
מה אני מרגיש עכשיו בעקבות השיחה על התקווה?
ומה אני רוצה לעשות עכשיו כדי לקרב את התקווה?

מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

פעילות לשיחה בקבוצה
בעקבות יצירת אומנות מירושלים

יש להציב את היצירה מול הילדים ולשאול שאלות מתווכות שמטרתן התבוננות והפקת משמעות מעולמו הפנימי של הילד:
איזה חלק אהבת במיוחד ביצירה, למה התחברת אליו?
מה היית משנה או מוסיף?

דוגמאות ליצירות אומנות:

הציירת - נורה קובה

מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

הצייר - דוד כהן

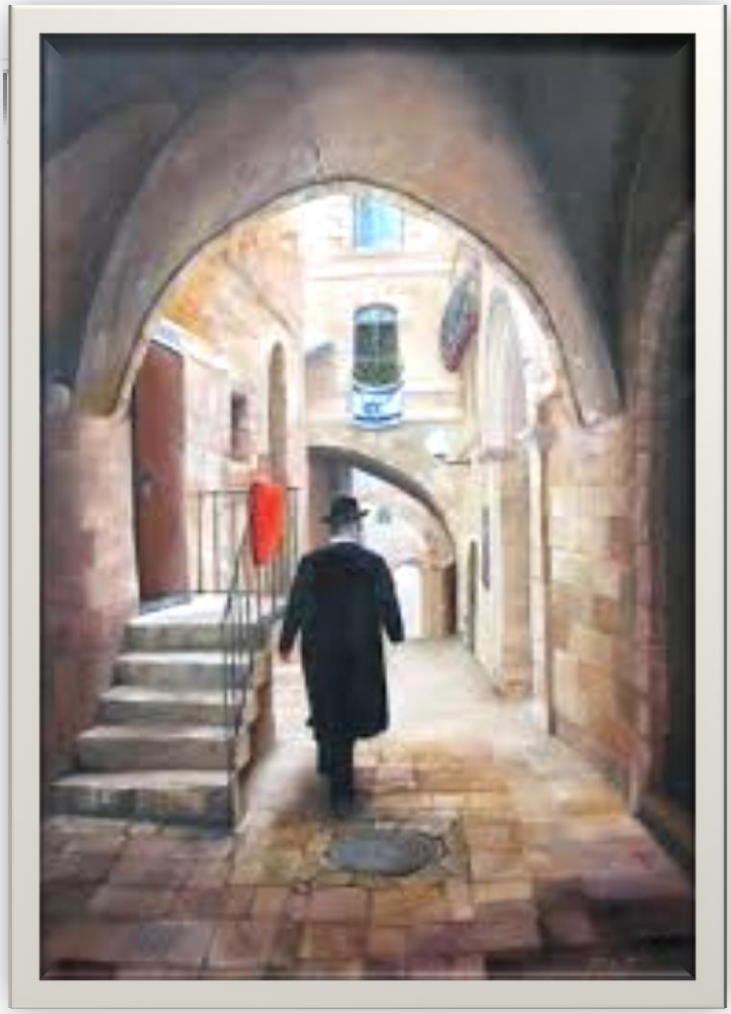

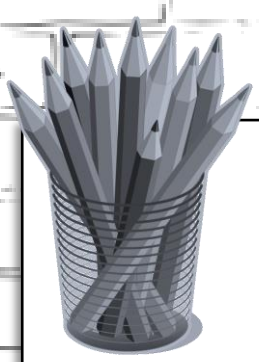

יצירה בטבע ולא בצבע
טבע דומם במסגרת - מצרפים

פעילות זו, כדאי שתיעשה בחיק הטבע: בגן ציבורי, שדה, או חצר הגן.
נכין מסגרות מקאפה או מקרטון ביצוע בצורות שונות ובגדלים וצבעים שונים.
נניח אותן על האדמה.

נאסוף אבנים, עלים, ענפים, פרות, עלי כותרת שנשרו, קליפות עצים וכד'.
ההנחיה היחידה שניתן לילדים: כל ילד יוצר מהחומרים שהוא רואה סביבו מה שהוא רוצה על ירושלים,
נניח אותם באופן חופשי בתוך המסגרת - כל ילד על פי בחירתו.
ולאחר סיום העבודה נתעד בצילום את היצירה שהתקבלה וכל ילד יספר על יצירתו.
את התמונות נאסוף לאלבום משותף "אומנים ירושלמים"

תערוכה בנושא ירושלים

לאחר שרכשנו ידע כללי על העיר בעבר ובהווה
נתכנן עם הילדים תערוכה בנושא ירושלים.
בתערוכה נניח יצירות שהילדים תכננו ויצרו בכוחות עצמם ומיוזמתם
למשל: בתים, בתי כנסת, חנויות, כלי תחבורה ועוד
ניתן לבקש מכל אמא להכין בבית עם הילד מחומרים בשימוש חוזר יצירה כל שהיא למשל: בתים, כותל, חומה, בורות מים, חלבן, כלים של פעם או מוצגים שיביעו את התפתחות העיר ומה שבשכונות החדשות: בנין, טיפת חלב, קופת חולים סופרים גינות שעשועים וכו'

עריכת התערוכה תעשה בסוף שנת הלימודים עם הצגת תאטרון הילדים
הילדים ידונו ויקבעו שם לתערוכה / או להצגה , מיקום התערוכה התארגנות אליה כיבוד בתערוכה פרסומות לתערוכה בחירת בעלי תפקידים . הכנה דוכן או קופה למכירת כרטיסים לילדי הגן ו/ או לגנים בקרבת מקום להורים, תיעוד התהליך ועוד

כמובן שבסיום התהליך
לא לשכוח להזמין את המפקחת וצוות המדריכות.

דגם של ירושלים

על בריסטול עם טקסטורה יפה נצייר בתים ומבנים נגזור ונדביק על בריסטול.
נקשט חלונות עם אבני פסיפס קטנות ונקבל דגם יפה לעיר ירושלים.
רוצים בריסטולים בטקסטורות יפות ואין לכם?
כל מה שצריך זה להעביר את הבריסטול דרך מבלטן גלגלת
גלגלת עם צורות העושה הבלטות על שטח החומר.
מכניסים מצד אחד חומר חלק, מגלגלים ויוצא בצד השני עם טקסטורה
מתאים לכל סוגי הנייר, בריסטול, פרגמנט עבה, דופלקס, חמרן, נייר מטאלי ועוד.

מובייל ירושלים

חומרים:

- דף צביעה נוף ירושלים
- מכסה של קופסת פלסטיק (גבינה, חומוס וכד')
- טוש פרמננטי שחור דק או פיילוט עבה
- צבעי חלון GLASS DECO

אופן ההכנה:

- מניחים את המכסה על הציור ובעזרת הטוש הפרמננט מעתיקים את הציור ילדים צעירים יזדקקו לעזרה בשלב זה.
- הופכים את המכסה ומטפטפים צבעי חלון על כל שטח המכסה.
- מורחים את הצבע בעזרת אצבעות הידיים. מייבשים.
- בעזרת שדכן מחברים חוט וחרוזים ותולים על יד מקור אור.
- ניתן לחבר כמה מכסים ליצירת מובייל.

תמונת נוף ירושלים בתלת ממד

חומרים:

- דף צביעה נוף ירושלים
- מסגרת קרטון גדולה
- קנבס 25*35 ס"מ
- צבעי ביק קידס
- צבעי חלון GLASS DECO

אופן ההכנה:

- מדפיסים את הציור בגודל A4.
- צובעים את הציור במגוון צבעי ביק-קידס אידאלי לצבוע בצבעי אקוורל אקווה קולור, אבל לא חייבים.
- מדביקים את הציור על הקנבס מצדו האחורי השקוע.
- עוברים על קווי המתאר של הציור עם תוחם GLASS DECO שחור. מייבשים כרבע שעה.
- מדגישים מקומות רצויים בציור עם צבעי חלון למשל ירוק באזור העצים, צהוב מנצנץ על הכיפות.
- שמים מעט צבע על האצבע ומטופפים במקום הרצוי.
- מדביקים את מסגרת הקרטון על מסגרת הקנבס ומייבשים כרבע שעה.
- צובעים את המסגרת בצבעי אקריליק או ביק קידס.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

החודש:	שיר:	סיפור:
חשון	כל השבילים, הדרכים, השלטים מובילים לירושלים. א.פריד "כי מציון תצא תורה"...-בנושא התורה ותחילת לימוד פרשת שבוע.	ז' חשון: עמוס והכוס.
כסלו	לאורך הגלות הארוכה... "ירושלים-אורו של עולם"	שערי ניקנור
טבת	"ולירושלים עירך ברחמים"	בנושא המים: נקדימון בן גוריון.
שבט	"יברכך ה' מציון"	אפרים מוקיר ירושלים
אדר	"עוד ישמע בערי יהודה", "אם אשכחך ירושלים"-בנושא שמחות במשפחה או עורכים חתונה במסגרת התחפושות.	סיפור חשיפת הכותל והמטבעות
ניסן	"לשנה הבאה בירושלים"	יום כביסה ואמו של הרב אלישיב
אייר		קמצא ובר קמצא
סיון	"יבנה המקדש, עיר ציון תמלא"-בנושא עליה לרגל. "על חומותייך ירושלים הפקדתי"...-בקשר ללימוד התורה.	

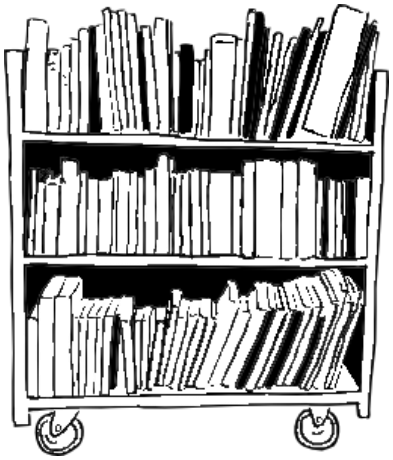

פעילות בעקבות סיפור

לאחר שהגננת סיפרה בין 8-6 סיפורים מירושלים

לדיון בגן פעילות של בחירת הסיפור הטוב ביותר את תהליך הבחירות (בגן עם הילדים:

כל ילד יכין לעצמו תעודת זהות על מנת שיוכל להשתתף בבחירות...

נכין בגן קלפי עם שמות הסיפורים ואייקון/סמל שיזכיר לילדים מהו הסיפור.

נערוך בגן תעמולה: כל ילד יכין שלטי תעמולה, נבחר יושבת ראש לקלפי וסגן..

נכין את רשימת הבוחרים וניתן גם לתת לאורחים שנכנסים לגן להשתתף בבחירות עד לספירת הקולות.

חשוב לתכנן ולשתף את הילדים בכל תהליך ההקמה של הקלפי בחירת היושב ראש וכו' על מנת שהפעילות תהיה משמעותית עבורם והם יפיקו ממנה מיומנויות למידה חשובות למשל: תכנון אחריות חשיבה קדימה בחינת סוף מעשה במחשבה תחילה וכמובן לאחר התוצאות הספור הנבחר הופך להיות מוקד לפעילויות שונות סביבו.

למשל: נחלק את הגן לקבוצות וכל קבוצה תבחר באיזה אופן היא "משחקת:" עם הסיפור הצגה, שיר, ציור הספור, המצאת ספור אחר על הדמויות הקימות בספור

דבר מאכל כל שהוא הקשור במישרין או בעקיפין לספור, יצירה וכדו'

הערה: ניתן להוסיף סיפורים אישיים מהקהילה ומהמשפחה הקרובה (סבא, סבתא ועוד)

- בשלב א' - ניתן לשאול את הילדים אלו פסוקים ההם מכירים ניתן לרמוז להם בהתחלה של שיר
- ניתן לשתף את ההורים ולשלוח עם הילדים כרזות ריקות וביחד עם ההורים הם יכתבו את הפסוקים ויקשטו ויציגו בגן בפני חבריהם.

אם אשכחך ירושלים
תשכח ימיני

(תהילים קל"ז ה')

ירושלים הרים סביב לה

(תהילים קכ"ה ב')

שבחי ירושלים את ה'
הללי אלוקיך ציון

(תהילים קמ"ז י"ב)

ירושלים הבנויה כעיר
שחוברה לה יחדיו

(תהילים קכ"ב ג')

רעיונות לפעילויות ומשחקים חשבוניים

התאמת מספרה לכמות

יש להכין כרטיסי מספרים וכרטיסים המציגים אלמטים מהנושא. על הילדים להתאים את הכמות המוצגת בכרטיס לספרה המתאימה. מומלץ להכין פעילות בשתי רמות, האחת במספרים 1-5, והשנייה בטווח של 5-10.

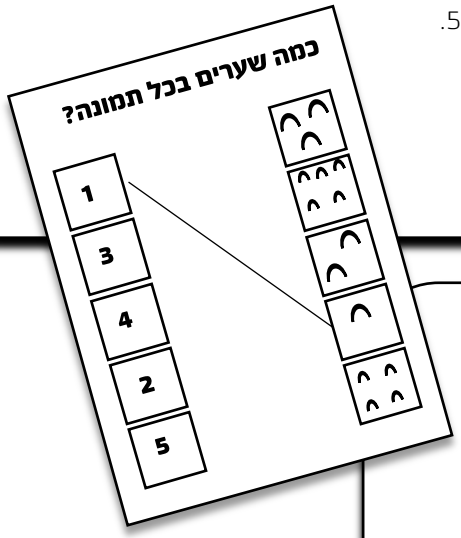

מניה

- ספירת אבנים מתוך איור של חומה וכתיבת המספר המתאים.
- ציור הכותל וצביעת האבנים לפי מספר שמורה קוביה או לפי הוראות נתונות, לדוגמא: צבע 3 אבנים מאבני הכותל בצבע חום, צבע 5 מאבני הכותל בצבע צהוב וכו'.

התאמת כמות לספרה

יש להכין שערים קטנים מבריסטול או ממפל. בפתח של כל שער יש לכתוב מספר, על הילדים לקשט את השער במדבקות בהתאם לספרה הנתונה.

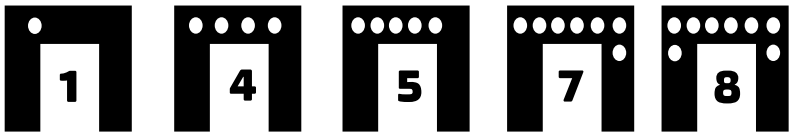

1

" עומדות היו רגלינו"

פעילות קבוצתית (עד עשרה ילדים)

שלב א' - הילדים עומדים בשורה זה לצד זה, נותנים ידיים ויוצרים את 'שערי ירושלים', הם מתבקשים לעמוד על רגל אחת במשך מספר שניות (בהתאם לגיל) ולאחר מכן מחליפים רגל.

שלב ב' - כל שורת הילדים מנסה להתקדם ביחד בקפיצות על רגל אחת.

מטרות: פיתוח שיוויי משקל, ואינטראקציה חברתית.

2

"ובנה ירושלים"

פעילות בעזרת קוביות - כל ילד מקבל קובייה - אבן לבניית העיר

1. לקצב מוזיקת רקע, הילדים עולים לירושלים (מסתובבים במרחב) עם הקובייה.
2. מסתובבים עם הקובייה תוך כדי שמניחים אותה על איברים שונים: על הכתף, על הראש, על הגב... לילדים היצירתיים יהיו עוד הרבה רעיונות.
3. מניחים את הקובייה על הרצפה, הילדים יקפצו סביבה, ידלגו מעליה, יעמדו לפניה וכו'.
4. לסיום הילדים מתכננים מה הם רוצים לבנות בירושלים (בית בירושלים, הכותל, בית המקדש וכו'), מבנה אחד משותף לכל ילדי הגן.

מטרות: חיזוק השרירים, פיתוח קצב, ביסוס מושגי מרחב והתמצאות במרחב, אינטראקציה חברתית, פיתוח יצירתיות ודמיון ופיתוח תכנון ובניה.

3

"על חומותיך ירושלים"

פעילות קבוצתית (עד עשרה ילדים)

הילדים עומדים בשורה ונותנים ידיים, כל ילד שני לסירוגין מתיישב על הרצפה, באופן שנוצרת מתכונת: ילד עומד, ילד יושב וכו' (צורת חומה). עפ"י סימן מוסכם, כגון: תיפוף, מתרוממים הילדים היושבים ומתיישבים הילדים העומדים מבלי לעזוב את הידיים.

מטרות: גיבוש חברתי, חיזוק שרירי הגב והכתפיים, ריכוז והבנת הוראות.

4

נכנסים לירושלים
פעילות בעזרת גומי קפיצה
הגננת מחזיקה קצה אחד של הגומי וילד נוסף בקצה שני. מרימים את הגומי למעלה וילדי הגן עוברים תחתיו בלי לגעת בגומי. הפעילות מתבצעת בשלבים, כך שבכל שלב מורידים את גובה הגומי.

מטרות: גיבוש חברתי והתמצאות במרחב,

5

תיקון חצות "שם ישבנו..."
הילדים יושבים על הרצפה ישיבה מזרחית (רגליים שלובות) ומשלבים ידיים, מכופפים את הגוף כלפי מטה, סופרים עד 10 ומתרוממים. הילדים חוזרים על הפעילות מספר פעמים

מטרות: חיזוק שרירי הגב והצוואר, וויסות ותחושה עמוקה

6

כל הדרכים מובילות לירושלים
מדביקים דבק חשמל על הרצפה בצבעים שונים בצורות מעגליות וישרות, הילדים הולכים על השבילים עקב בצל אגודל, אל עבר החומה שבנינו מקוביות/מקליקס/מקפלה וכו'

מטרות: פיתוח שיווי משקל וחציית קו אמצע.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

בניינים הם מהיצירות הבולטות ביותר של בני האדם. הם מגוונים מאוד בתכנון, ובאופן הבנייה במדינות שונות,

מאפייניו של הסגנון הארץ ישראלי הם, כאמור, המאמץ למזג אלמנטים של האדריכלות המזרחית בבנייה שהיא בעיקרה מערבית: הבניה הייתה ברובה סימטרית, בממדים גדולים למדי, ועל פי עקרונות של ארגון החדרים שהיו מקובלים אז באירופה (מסדרונות ארוכים, אולם כניסה מרשים, בנייה בקומות, מדרגות בכניסה לבניין, ועוד) - אך נעשה גם מאמץ ניכר להעניק לכל אלה "טעם מזרחי": שימוש רב בקשתות מחודדות או קשתות פרסה מוריות, עיטורים מזרחיים, גגות שטוחים וכיפות, ריבוי מרפסות, ואפילו אלמנטים תנ"כיים כגון קרנות מזבח.

פעילות

דיון על סוגי מבנים בארץ ובעולם השוואה בין מבנים בארץ ובעולם , ומאפייני הבנייה בירושלים
קשתות בירושלים - הכנת מבנים עם קשתות . יצירת מבנים מעניינים עם קשתות ואלמנטים ייחודיים לירושלים
קשת היא דרך גישור או קירוי בין שני סמכים בצורה של חצי מעגל או בצורות דומות אחרות, המסוגלת לשאת משקל רב.
הקשת הבסיסית מורכבת ממספר אי-זוגי של לבנים בצורת טרפז, הנשענות כל אחת על שכנותיה. הלבנה העליונה מכונה "אבן ראשה" והיא סוגרת את הקשת ושומרת עליה יציבה. כאשר כל הלבנים נמצאות במקומן, הקשת נשארת יציבה ואף לבנה לא יכולה ליפול.
קיימים סוגים רבים של קשתות המשמשים בסגנונות אדריכליים שונים ובתקופות שונות:

הבניה בירושלים

הבניה בירושלים לאורך הדורות הייתה נושא סבוך. העיר הייתה קטנה ורבים הם הרוצים את קירבת ה', על כן היית הבנייה צפופה מאוד. הצפיפות בעיר גרמה למחלות רבות להתפשט במהירות ולאחוזי תמותה, בעיקר של ילדים ומבוגרים, גבוהים.

בעיר העתיקה הייתה הבניה צפופה עד שכל הגגות היו מחוברים ויכלו לעבור מבית לבית דרך הגגות.
לאחר היציאה מהחומות המשיכה הבנייה להיות צפופה והפעם מסיבות אחרות. הפחד מהערבים הסובבים אותם גרם לבניה צפופה. כל מספר בתים נבנו מחוברים בצורת ריבוע, במרכזו היה בור המים השייך לכולם ולכל הקבוצה היה שער אחד, אותו היו נועלים בכל ערב.

עובי הקירות בירושלים היה כמטר על מנת לבודד מפני חום וקור. ילדי ירושלים נהגו לשבת על עדן החלון הרחב ולצפות בנעשה בחוץ. על מנת לצנן את הבית בימות הקיץ החמים היו תולים על החלונות סדינים לחים, מפני הצינה היו סוגרים את התריסים שהיו כפולים.
הבניה בימי קדם הייתה בצורת קשתות מאחר ולא ידעו כיצד לצקת את הבטון על משטח ישר, היו בונים בצורת מדרגות את הפתחים והחלונות ויוצרים מהם קשתות.

הבנייה בירושלים הינה מאבן. הרי ירושלים עשויות מאבן ועל כן, אך טבעי היה שיבנו בירושלים מאבנים מצויות וקלות להשגה ואכן, בחפירות בסביבות העיר נמצאו כמה מחצבות.
חוק חיפוי הבניה באבן ירושלמית הוחל בימי המנדט הבריטי, כאשר הנציב העליון רצה להפחית את הבנייה היהודית בירושלים, הוא חוקק את החוק בידיעה שבניה מאבן מייקרת מאוד את הבנייה וכן מאטה אותה. לימים הוברר לכולם ש"כל מה שעשיתי, לא עשיתי אלא בשבילכם", במלחמת השחרור כאשר ירושלים הופגזה ע"י הערבים, הציל חיפוי האבן את שוכני הבתים מהפגזים.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

כאן בונים

מרכז תכנון ובנייה בגן משמש כבמה לילדים להבעה, תכנון ויצירה באופן מרחבי. במרכז זה חווים הילדים תהליכים המשלבים מיומנויות קוגניטיביות ומטה קוגניטיביות, מיומנויות מוטוריות וחברתיות. הם עוסקים יחד בתכנון, בעיבוד משותף, מקיימים דיון ושיח, מעלים רעיונות, לומדים להקשיב, לוותר, להתגמש וליצור יחד חפצים ומבנים תלת ממדיים.
במרכז זה הילדים שותפים מלאים בבחירה, בתכנון, בבנייה ובתהליך קבלת ההחלטות של מרחבי המשחק בגן או בחצר.

על הגננת לשתף את הילדים בתהליך קבלת ההחלטות בכל שלב משלבי התכנון והבניה, לעודד את הילדים להעלות פתרונות שונים, לפתח אותם לעבד כל רעיון, לתמוך בפתרון בעיות באופן עצמאי, לאפשר לילד להעריך את התוצר שמתקבל- האם זה מה שתוכנן? האם זה עושה את העבודה? וכד', לתת משוב אינפורמטיבי המתמקד בתהליכים שהילדים עוברים ובתהליך הבנייה

מה במרכז?

המרכז ימוקם באזור מרווח ורחב בגן או בחצר.

ציוד ואומרים מומלצים:

- ניתן להציב במרכז משחקי בניה שונים כמו קוביות בגדלים שונים, קוביות נבובות, מוצקות קליקס, לגו, קפלה ועוד
- מגוון חומרים בשימוש חוזר- צינורות, גלילים, מקלות, חוטים, רשתות, בדים, פקקי בקבוקים, מסגרות עץ ועוד
- קרטונים שונים וכד' כמשטחי עבודה, סוגי בדים במרקמים שונים.
- כלי עבודה למלאכות שונות: כלי נגרות לעץ, כלים לאריגה, מברגים ופליירים לפרוק מכשירים
- מגוון אפשרויות לחיבור, הידוק והדבקה של חומרים (אטבים, חוטים, חבלים ואזיקונים- לחיבור מבחוץ; ווים, סלוטייפ וכד'- להידוק; צירים לחיבורים גמישים; דבקים ליצירת שכבה מחברת, דבק חשמל)

על הגננת

לארגן את סביבת הפעילות שיהיה לילדים נוח לפעול, שהציוד יהיה זמין להם, להבטיח את תקינות הציוד לילדים, לעודד מגוון פתרונות וביטוי אישי, לאפשר עבודה בזוגות ושיח בין הילדים, לשוחח עם הילדים על הבעיות איתן הם נתקלים במהלך הבנייה ועל דרכים לפתרון.

.

הבניה בירושלים:

כיצד נעבוד בבטיחות:

זהירות, כאן בונים!

מעט פועלים, את ירושלים בונים
בעדינות את הקוביות מניחים
חלילה, לא זורקים, מבנים גבוהים
רק אם הם יציבים
הגננת משוחחת עם הילדים על
בטיחות בפינת בניה והילדים מוסיפים
עוד כללי בטיחות ומציירים אותם.

בונים את ירושלים במעגל השנה

ניתן לפתח ולהפעיל את המרכז בהתאם לנושא הנלמד.
באווירה הירושלמית שבגן יוכלו הילדים לבנות במרכז מקומות ואתרים שונים בירושלים בהלימה למעגל השנה לדוגמא: בחודש תשרי יבנו הילדים סוכות בירושלים ויארחו את עולי הרגל הרבים. בחשוון יוכלו לבנות את בארות המים, יקימו עמודים לחבלי הכביסה ויערכו "יום כביסה בירושלים" בכסלו - יבנו את המנורה, בטבת- את חומת ירושלים, בשבט - שוק מחנה יהודה וכן הלאה. הילדים יעלו רעיונות: מה כדאי הפעם לבנות? יציירו "תכנית בניה", ויבצעו יחד את המשימה בהתאם לתכנון.

דוגמה מפורטת: בניית שכונה בירושלים

- הילדים יאספו מידע- אלו שכונות בירושלים הם מכירים? הילדים יחפשו תמונות של שכונות שונות וידונו ביניהם איזו שכונה כדאי לבנות, מה רואים בתמונות? באלו חומרים כדאי לבנות? מה יהיו שלבי הבניה?
- הילדים עורכים יערכו סיור בחצר ויבדקו היכן כדאי למקם את השכונה שתבנה?
- הילדים יבחרו חומרים שונים לבניית הבתים, החנויות, הצמחייה, השילוט וכו'
- הילדים יתכננו את הבנייה, יגדירו כמויות חומרים, כלי עבודה וחלוקת תפקידים
- התחלת הבניה (לשם כך ניתן גם לשתף הורים), והנאה מהתוצאה
- במידת הצורך הילדים יתקנו וישפרו את מה שבנו.

שערי ירושלים

הכותל

פעילויות באווירה ירושלמית

- חכמי ירושלים -פעילות חקר בעקבות גדולי ישראל בירושלים, הילדים ישאלו בבית ויביאו תמונות וסיפורים עלים. את החומרים שיביאו הילדים נציג באלבום "חכמי ירושלים"
- בשירייך ירושלים - הילדים יחברו שירים על ירושלים, ילחינו, ישירו וימציאו ריקוד מתאים. ניתן להפיק דיסק שירי ירושלים של ילדי הגן.
- המטבח הירושלמי - ההורים ישלחו מתכונים למאכלים כמו קוגל ירושלמי ועוד, המתכונים יוצגו בליווי תמונות במרכז הבית והילדים "יבשלו" מאכלים כבחירתם.
- "ירושלים שלי"- הילדים יביאו מהבית תמונות שהצטלמו בעת ביקור בירושלים, כל ילד יציג את התמונה שלו ויתאר היכן היה.
- יש לי קרובים בירושלים - ניתן להזמין סבתות או דודות שגרות בירושלים שיספרו על מקום מגוריהם וההיסטוריה שחוו בה.
- הכנת משחק מסלול המורכב ממתאר של מפת העיר, ועליה מצויינים שמות של אתרים שונים. הילדים ימקמו על המפה תמונות ומבנים של האתרים. ניתן להוסיף למשחק המסלול שאלות על האתרים.
- נחפש את המטמון- הכנת משחק שבו הילדים מחכים אחר מקומות בירושלים.
- הכנת תערוכה על ירושלים הכוללת מקומות שונים שאותם יצרו הילדים בעצמם.
- "חלון ירושלמי" - הכנת חלון ירושלמי גדול שיוצב במוקד. בתוך החלון נציב בכל פעם תמונה של אתר בירושלים עם הסבר קצר עליו.
- מה חסר בירושלים שלנו - להציג בפני הילדים תמונות מירושלים ובכל פעם מעלימים או מוסיפים תמונה.
- תיעוד במצלמה - נתעד פעילויות שונות שנעשו בגן בנושא ונאגד לאלבום "ירושלים שלנו".
- חידות על ירושלים - נחבר חידות על מאורעות , אישים ומקומות בירושלים.
- תוכלו להוסיף, לשכלל, להוסיף פעילויות מגוונות כיד הדמיון, בהתאם לגיל הילדים ולרמתם.

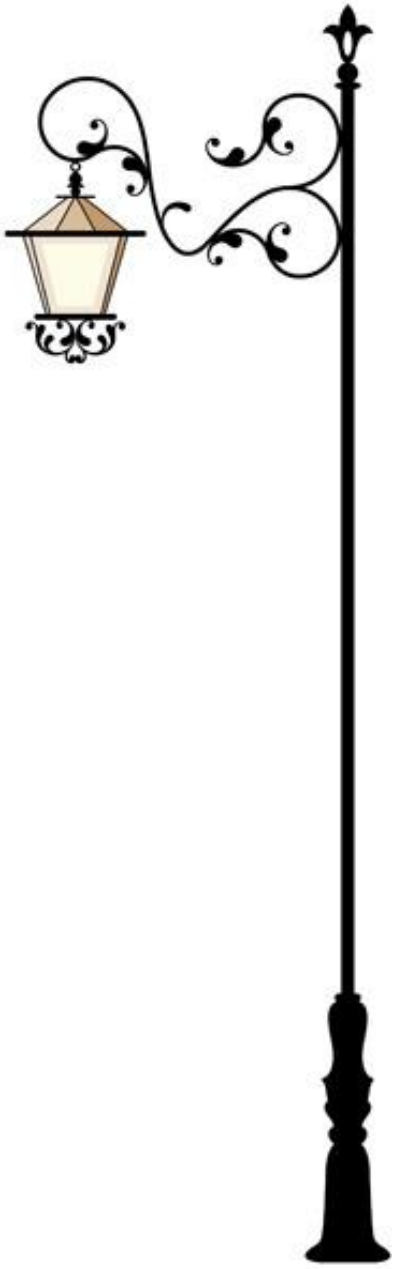

"הללוהו בנבל וכינור"

נספר לילדים על שמחת בית השואבה, על הכלים השונים שניגנו בהם הלווים בבית המקדש: נבל, כינור, מינים, עוגב, מצלתיים, חצוצרות, חליל, תופים וכו'
"מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו".
נייחד פינת מוזיקה שתכיל את כלי הנגינה, נאפשר לילדים להתנסות ולנגן בכלים השונים. נכין כלי תזמורת מאולתרים: חומרים מהטבע- פרות עצי הצפצפה, בלוטים מעץ אלון, נשים מספר איצטרובלים מעצי ברוש בקופסת פח או פלסטיק ונשמע את צלילי הקשקוש.

נזכיר שמאז שחרב הבית אין שמחה שלימה בעם ישראל: באירוסין שוברים צלחת, בחתונה שוברים כוס, שמים אפר על ראשו של חתן, בבית חדש משאירים אמה על אמה לא מסויידת ובירושלים לא מנגנים בשמחות בכמה כלי נגינה אלא בכלי אחד בלבד.

שנזכה לראות בשמחת ירושלים "והשב כוהנים לעבודתם ולווים לשירם ולזמרם" במהרה בימינו אמן.

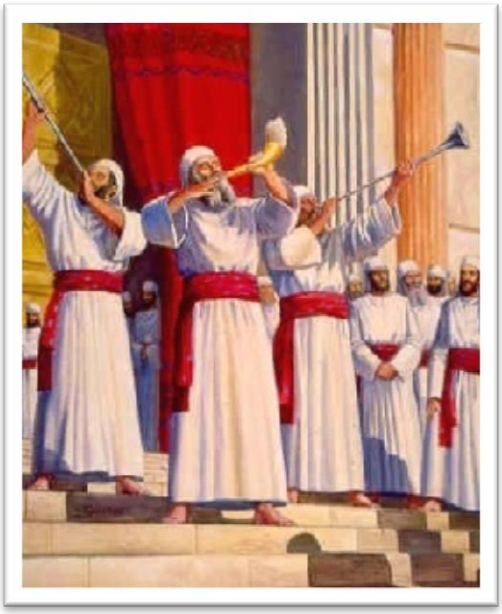

מדינת ישראל
משרד החינוך
המחוז החרדי – פיקוח גני ילדים

נספח 1
איך עולים לירושלים/ מלכה שידלובסקי

איך עולים לירושלים? איך עולים?

אפשר לנסוע ברכבת

או במכונית

אפשר בטנדר לשבת

או לתפוס מונית.

איך עולים לירושלים?

איך עולים?

אפשר בקו 405 מתל אביב

אפשר בעוד קוים שעולים

אפשר לעלות בטיול חביב

על אופנים עם שני גלגלים.

יש לי עוד שאלה.

מי שפעם עלה לירושלים

איך הוא עלה?

לא באוטובוס, לא במכונית, לא באופנים.

הוא עלה על סוס ועגלה!

אוללה.

איך עולים לירושלים /מלכה שידלובסקי

איך עולים לירושלים? איך עולים ? תנועת שאלה עם הידיים

אפשר לנסוע ברכבת תנועת הגלגלים בידיים

או במכונית אוחזים הגה

אפשר בטנדר לשבת משלבים ידיים

או לתפוס מונית. "עוצרים טרמפ"

איך עולים לירושלים? שוב, תנועת שאלה עם הידיים

איך עולים? כנ"ל

אפשר בקו 405 מתל אביב מציירים מלבן עם הידיים

אפשר בעוד קוים שעולים מציירים עוד מלבן באוויר

אפשר לעלות בטיול חביב האצבעות מטיילות על הרצפה

על אופנים עם שני גלגלים. אופניים ברגליים

יש לי עוד שאלה? תנועת שאלה

מי שפעם עלה לירושלים תנועות טיפוס

איך הוא עלה? שוב-שאלה

לא באוטובוס, לא במכונית, לא באופנים. תנועת לא בימין,

שמאל, ימין

הוא עלה על סוס ועגלה! צקצוק לשון

אוללה.

רעיונות בתנועה:

מציעה להתחיל בישיבה: לדקלם , על מנת שהילדים יכירו

את הדקלום, נבצע בתחילה תנועות בישיבה,

ורק בפעם השנייה-תוך כדי התקדמות במרחב.

ניתן ,כמובן, אם יש לנו קבוצה ותיקה ואיכותית-

לאפשר להם לבחור את צורת

ההתקדמות של כל כלי רכב. וזה יכול להיות,

גם, סוג של משחק זיכרון בתנועה.

איך נהיה מונית? איך נהיה אוטובוס? וכדומה.

על כל ילד לבחור את התנועות

לכל כלי רכב ולזכור אותם.

אבל, כיוון שזו יכולה להיות משימה די מורכבת- א

נחנו נבחר את התנועות

המתאימות שלנו לכל כלי רכב.)את זה-כל אחד יבחר כרצונו-

אופניים ברגליים,

דהרות, ריצה קלה ,התקדמות על ארבע, על שש, וכדומה.

ישנה אפשרות להתקדם במעגל. אישית,

אני מעדיפה התקדמות חופשית

במרחב ,

ובהזדמנות זאת-להזכיר את חוקי הדרכים-

העיניים שלנו הם פנסים, ולכן אנו

לא מתנגשים.

נספח 2

סיפור בהמחשה "אפרים מוקיר ירושלים" - לאה קפלן

נעים להכיר זה אפרים יקיר, ביום בהיר החליט אפרים, שהוא נוסע לירושלים.
נסיעה טובה ונעימה, לקח את המוכנית האדומה.
אחרי שנסע שעה בערך, התפלא כמה מכוניות יש בדרך,
עצר ושאל נהג משא: לאן אדוני, לאן זה תיסע?
ענה הנהג ברצינות וביובש: לעיר הקודש, לעיר הקודש.
זו עיר משונה שאינני מכיר, אמר לעצמו אפרים יקיר.
המשיך וראה טרקטור ועגלה, עצר ואמר: סליחה ומחילה, לאן זה תיסע,
תואיל להגיד? לעיר דוד אדוני, לעיר דוד,
זו עיר משונה שאינני מכיר, אמר לעצמו אפרים יקיר.
פגש בדרך רוכב אופנוע, לאן חברי? להיכן תנוע?
אני נוסע... הוא קימט את המצח, לעיר הנצח, לעיר הנצח,
זו עיר משונה שאינני מכיר, אמר לעצמו אפרים יקיר.
עוברת אותו מונית בצהוב, לאן זה תיסע אם מותר לי לשאול?
ענה לו בחור בשמחה ושירה: לעיר הבירה, לעיר הבירה,
זו עיר משונה שאינני מכיר, אמר לעצמו אפרים יקיר.
בסוף, בעזרת תפילת הדרך ובעזרת ה', הגיע לירושלים בלב הולם.
ניקה היטב וסידר את בגדיו, ולכותל שם פעמיו.
פתאום פתח את פיו בתימהון, כל הנהגים שפגש בדרך, היו בין ההמון,
זה שנסע בטרקטור לעיר דוד,
וזה שנסע לעיר הקודש ודיבר ביובש,
זה שנסע לעיר הנצח וקימט את המצח,
והבחור שענה בשירה לעיר הבירה.
שאל אותם יקיר אפרים: למה לא אמרתם שנסעתם לירושלים? צחקו כולם, לא ידעת שלירושלים האהובה, יש הרבה שמות חיבה? תמה אפרים יקיר הנחמד, כל כך הרבה שמות לעיר אחת? התפלל - ונתן צדקה, אח"כ שם פתקה וראה שכל נהג שפגש בכביש שם פתק קטן ומחריש.| 1 |

מדינת ישראל
משרד החינוך

ציקוח גני